

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Керівникам департаментів (управлінь)
освіти і науки обласних, Київської
міської державних адміністрацій

Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами

З метою забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття освіти в умовах воєнного стану Кабінетом Міністрів України було внесено ряд змін до нормативно-правових актів, які регулюють організацію освітнього процесу для таких дітей. Інформуємо, що організація навчання дітей з особливими освітніми потребами має здійснюватися з урахуванням зазначених змін.

Щодо діяльності ІРЦ

У зв'язку з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 493 відбулися зміни у Положенні про інклюзивно-ресурсний центр (далі – Положення), затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 20217 р. № 545.

Завдання інклюзивно-ресурсного центру (далі - ІРЦ) було оновлено, та доповнено, зокрема :

визначенням категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів), ступеня їх прояву та рівня підтримки особи з особливими освітніми потребами в закладі освіти (далі – особи з ООП);

додатковими завданнями інклюзивно-ресурсного центру період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду), а саме:

проведенням комплексної оцінки, у тому числі повторної, та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб з особливими освітніми потребами, які вимушені змінити своє місце проживання (перебування) та:

- зараховані в інклюзивні класи (групи) закладів освіти і не отримують додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг за місцем навчання;

- здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання, але не отримують корекційно-розвиткових або психолого-педагогічних послуг за місцем навчання внаслідок особливостей психофізичного розвитку;

МОН № 1/6435-22 від 15.06.2022

Підписав: Рогова Віра Борисівна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B0400000B0DD300090D58D00
Дійсний: з 05.01.2021 0:00:00 по 05.01.2023 0:00:00

наданням інформації батькам (іншим законним представникам) особи з ООП, які переїхали на тимчасове місце проживання в межах України, про заклади освіти, в яких можна продовжити здобуття освіти та можливість отримання психологічної, соціальної та іншої допомоги.

Зважаючи на це рекомендуємо фахівцям ІРЦ посилити увагу до дітей з особливими освітніми потребами, які переїхали на тимчасове місце проживання та своєчасно інформувати їх батьків (інших законних представників) щодо можливостей продовження здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами, отримання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, у тому числі в спеціальних закладах освіти, як змінному контингенту.

Крім того, у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) змінами до Положення передбачено:

надавати послуги на підставі пред'явлених копій документів, що посвідчують особу дитини, особу батьків (інших законних представників) дитини, повнолітньої особи, свідоцтва про народження дитини або пред'явлення відповідних документів з використанням мобільного додатка Порталу Дія (Дія) (пункт 11 Положення);

для дітей, які переїхали на тимчасове місце проживання, інклюзивно-ресурсний центр зобов'язаний проводити комплексну оцінку протягом тижня з моменту подання звернення (заяви) (пункт 12 Положення).

Просимо інформувати батьків (інших законних представників) дитини з особливими освітніми потребами, які втратили висновок ІРЦ, про можливість отримати висновок про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку в найближчому доступному ІРЦ або самостійно за інструкцією, розміщеною на офіційному сайті МОН в розділі новини від 17 березня 2022 року (<https://mon.gov.ua/ua/news/sho-roboti-batkam-ditej-z-oor-yaksho-yim-potribno-otrimati-kopiyu-visnovku-pro-kompleksnu-ocinku>).

Звертаємо увагу, що визначення рівня підтримки, зазначеного у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (далі - комплексну оцінку) здійснюється для всіх осіб, які проходять таку оцінку. В той же час надання підтримки відповідно до визначеного рівня відбувається тільки тоді, коли особа з особливими освітніми потребами здобуває освіту в інклюзивній групі (класі) закладів дошкільної та загальної середньої освіти. Рівні підтримки визначаються відповідно до додатку 1 до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530, та додатку 1 до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957.

Змінами до Положення передбачено розширення переліку осіб, які можуть подавати заяву до ІРЦ на проведення комплексної оцінки, в тому числі повторної, отримувати висновок про комплексну оцінку, звертатися та отримувати консультації фахівців ІРЦ, а саме додалися особи, які визначені частиною четвертою статті 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Пунктом 34 Положення розширено перелік підстав для проведення повторної комплексної оцінки, зокрема при переході особи з ООП із закладу

дошкільної освіти до закладу загальної середньої освіти; між рівнями освіти. Отже, перед продовженням навчання на наступному рівні освіти особи з ООП що закінчили здобуття початкової освіти або базової середньої освіти, мають пройти повторну комплексну оцінку для отримання рекомендацій щодо організації їх навчання. Повторна оцінка також може проводитися:

за ініціативи батьків (інших законних представників) особи з ООП та осіб, визначених частиною четвертою статті 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» з метою проведення моніторингу розвитку особи, але не частіше ніж раз на рік;

за рекомендації команди психолого-педагогічного супроводу особи з особливими освітніми потребами закладу освіти або фахівців інклюзивно-ресурсних центрів з метою проведення моніторингу розвитку особи (за згодою батьків).

У додатку 4 до Положення соціоадаптаційні/соціокультурні труднощі доповнені проявами наслідків психологічної травми.

У пунктах 20-23 Положення уточнені завдання, які стосуються оцінки сфер розвитку. За результатами оцінки визначаються потреби і надаються рекомендації, у тому числі для фахівців, що надають корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги, для практичного психолога та соціального педагога закладу освіти.

Відповідно до внесених змін за результатами комплексної оцінки фахівці ІРЦ не лише визначають наявність чи відсутність у особи особливих освітніх потреб та у разі їх наявності зазначають категорію (категорії) (тип (типи)) її особливих освітніх потреб (труднощів), але надають рекомендації щодо підтримки в освітньому процесі, в тому числі для дітей, які зазнали психологічної травми. При цьому системний кваліфікований супровід, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг можуть бути спрямовані, зокрема на запобігання посиленню психологічної травми.

Для розуміння ознак, проявів та наслідків психологічної травми фахівцям ІРЦ, педагогічним працівникам закладів освіти рекомендовано пройти підвищення кваліфікації із зазначеної тематики. Окрему увагу представників ІРЦ просимо звернути на семінари, які були проведені для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів. Зокрема:

- семінар «Психологічна травма: основні відомості та першочергові кроки», який був проведений МОН за участю психологів та психотерапевтів проекту «Підтримай дитину». Семінар був присвячений психологічній травмі та її ознакам (трансляцію семінару можна подивитися на фейсбук-сторінках МОН чи ГО «Підтримай дитину» за посиланням https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=750095662814852)

- семінар Міжнародного інституту освіти університету Магкіл (Канада), який був організований Національною психологічною асоціацією України спеціально для МОН «Оцінка функціональних обмежень та психоосвітне оцінювання», під час якого обговорювалися конкретні інструменти та методики з досвіду канадських спеціалістів щодо оцінювання особливих освітніх потреб (запис семінару можна подивитися на порталі ІРЦ).

Зверніть увагу, що листом МОН від 08.06.2022 № 4/1196-22 до департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської державних

адміністрації надіслано для врахування в роботі Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку.

Щодо організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти

Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р. № 483 було внесено зміни до діючих Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530, та Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957.

1. Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Зокрема, в період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) відповідно до пункту 1 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти інклюзивне навчання можливе з застосуванням дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти.

Застосування дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти стосується в тому числі проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять. Для цього керівник закладу освіти має погодити проведення таких занять з батьками (іншими законними представниками) особи з ООП, видати наказ про їх проведення, вказавши форму їх проведення (в тому числі дистанційну), та затвердити їх розклад. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття проводяться фахівцями із числа педагогічних працівників закладу освіти: педагогічними працівниками, вчителями-дефектологами (вчителем-логопедом, сурдопедагогом, тифлопедагогом, олігофренопедагогом), які введені до штату закладів освіти відповідно до типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, та/або додатково залученими фахівцями, з якими заклад освіти або відповідний орган управління у сфері освіти укладають цивільно-правові договори. Умови оплати праці за проведення (надання) психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) та перелік фахівців, які можуть їх проводити (надавати) у закладах освіти, визначено Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88. Оплата за проведені психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття проводиться на підставі акту виконаних робіт, який в обов'язковому порядку має бути підписаний, у тому числі батьками (іншими законними представниками) дитини, що підтверджує проведення таких занять в дистанційно-очній (змішаній) формі. Керівник закладу освіти (чи уповноважена ним особа) має право перевіряти дотримання розкладу та може контролювати якість наданих психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг.

Заняття в очній формі (індивідуальні та групові) можуть бути організовані за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу.

Також відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду):

- для організації інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами (зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) внаслідок збройної агресії російської федерації) до закладу освіти подаються копії документа, що посвідчує особу (в разі наявності) та висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (абзац другий пункту 5);

- кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах не застосовується. Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання учня з особливими освітніми потребами та створенні інклюзивного класу (абзац другий пункту 6). Таким чином, на період особливого періоду в інклюзивному класі може бути більше трьох учнів з особливими освітніми потребами та заклад освіти не може відмовити в зарахуванні, у тому числі посилаючись на переповненість класів;

- засідання команди психолого-педагогічного супроводу особи з ООП (далі - команди супроводу) можуть проходити в режимі он-лайн та/або у змішаному очно-дистанційному форматі (пункт 7). До складу команди супроводу залучаються фахівці інклюзивно-ресурсного центру, які брали участь у проведенні комплексної оцінки. Для залучення фахівців ІРЦ керівник закладу освіти звертається до ІРЦ, який провів комплексну оцінку та надав висновок, у зручному форматі, у тому числі листом із запрошенням долучитися до складу команди. Після надання кандидатури фахівця ІРЦ для включення його до складу команди супроводу керівник закладу освіти наказом затверджує персональний склад команди, включаючи до неї педагогічних працівників закладу, які безпосередньо працюють з дитиною, батьків (інших законних представників) дитини з ООП, інших фахівців;

- психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття для учнів з особливими освітніми потребами (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу) можуть проводитися фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії російської федерації (пункт 13);

- можуть формуватися тимчасові інклюзивні міжкласні групи (пункт 20).

Організацію інклюзивного навчання учнів забезпечує асистент вчителя, посадові обов'язки якого визначаються його посадовою інструкцією, що затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства. Фінансування (відповідно до додатку 1 Порядку), починаючи з другого рівня, передбачає оплату послуг асистента вчителя.

Звертаємо увагу на недопущення примусового звільнення асистентів вчителів, скорочення їх посад. Неприпустимим є здійснення тиску на батьків дітей з ООП та наполягання на переведенні здобувачів освіти на індивідуальну форму навчання, відмова в інклюзивному навчанні та примушування батьків змінити заклад освіти, форму чи вид здобуття освіти.

Відповідно до абзацу восьмого пункту 6 Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти заклад освіти не може відмовити

в організації інклюзивного навчання учня з особливими освітніми потребами та створенні інклюзивного класу.

Нагадуємо, що відповідно до пункту другого статті 55 Закону України «Про освіту» батьки (інші законні представники) дитини можуть обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми відповідної освіти.

Відповідно до абзацу другого пункту 17 Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти в освітньому процесі індивідуальні соціальні та соціально-побутові потреби учнів забезпечуються асистентом учня. Асистентом учня може бути один з батьків (інший законний представник), особа, уповноважена ними, або соціальний працівник, що надає послугу супроводу під час інклюзивного навчання.

Допуск асистента учня до закладу освіти здійснюється відповідно до наказу МОН від 17.11.2021 № 1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 січня 2022 року за №73/37409.

2. Організація інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти.

Звертаємо вашу увагу, що відповідно до внесених до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти змін, під час організації інклюзивного навчання висновки інклюзивно-ресурсних центрів, видані до 1 січня 2022 р., є дійсними до закінчення строку їх дії або до видачі інклюзивно-ресурсним центром в установленому порядку нового висновку. У разі наявності висновку, що не містить інформації про рівень підтримки, така дитина розподіляється у групу закладу дошкільної освіти відповідно до складності її порушень з урахуванням рекомендацій команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами (за участю фахівців інклюзивно-ресурсного центру).

Відповідно до внесених змін у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду):

- для організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) внаслідок збройної агресії російської федерації) до закладу освіти подаються копії документа, що посвідчує особу (в разі наявності) та висновку;

- гранична кількість дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних групах не застосовується. Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання дитини з особливими освітніми потребами та створенні інклюзивної групи;

- психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомога) надаються дітям з особливими освітніми потребами (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу) фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, педагогічними працівниками закладу освіти, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії російської федерації.

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомога) мають бути забезпечені (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу)

педагогічними працівниками, залученими за цивільно-правовими угодами за рахунок коштів субвенції на підтримку осіб з особливими освітніми потребами відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 14 лютого 2017 р. № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами».

Інформуємо про можливість використання матеріалів для проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять, розміщених на сайті МОН, зокрема:

- матеріали, підготовлені вчителями Спеціальної школи №5 імені Я.П.Батюка міста Київ і Криворізької спеціальної школи «Натхнення» Дніпропетровської обласної ради (<https://mon.gov.ua/ua/news/uchiteli-specialnih-shkil-obyednuuyutsya-dlya-pidtrimki-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami>);

- матеріали щодо організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану для дітей із порушеннями слуху, підготовлені КЗО «Криворізька спеціальна школа “Сузір’я” ДОР» (<https://mon.gov.ua/ua/news/pedagogam-organizaciya-distancijnogo-navchannya-v-umovah-voyennogo-stanu-dlya-ditej-iz-porushennyam-sluhu>);

- матеріали щодо організації навчального процесу для дітей із порушеннями зору, слуху та інтелектуального розвитку, підготовлені Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (<https://mon.gov.ua/ua/news/rozrobleno-poradi-dlya-organizaciyi-inklyuzivnogo-navchannya-pid-chas-vijni>);

- матеріали щодо роботи з дітьми з ООП (<https://mon.gov.ua/ua/news/poradi-komandi-pidtrimaj-ditinu-yak-dopomogti-dityam-z-oor-oranuvati-novu-navichku>).

Додаткову інформацію щодо можливостей забезпечення освіти осіб з ООП можна також отримати в освітньому чат-боті Міністерства освіти і науки України EducationUaBot.

Щодо зарахування учнів до спеціальних закладів освіти

У відповідь на звернення спеціальних закладів освіти щодо зарахування учнів з особливими освітніми потребами в 2022/2023 навчальному році повідомляємо.

Заклади спеціальної освіти керуються у своїй діяльності Положенням про спеціальну школу та Положенням про навчально-реабілітаційний центр, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 221.

Відповідно до пункту 24 Положення про спеціальну школу та пункту 23 Положення про навчально-реабілітаційний центр зарахування учнів (вихованців) до спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів, переведення до іншого закладу освіти та відрахування здійснюється відповідно до Порядку зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти, їх відрахування, переведення до іншого закладу освіти, затвердженого наказом МОН від 1 серпня 2018 р. № 831 (далі – Порядок).

Звертаємо увагу, що відповідно до пункту 6 розділу I Порядку зарахування до спеціального закладу освіти здійснюється відповідно до наказу його керівника, що видається на підставі заяви про зарахування одного з батьків

дитини або її законних представників чи повнолітньої особи, поданої особисто. До заяви серед інших документів обов'язково додається висновок інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, в якому зазначено, що дитина має особливі освітні потреби та визначено категорію (тип) особливих освітніх потреб (труднощів).

Пунктами 4-9 розділу II Порядку зарахування визначено конкретні вимоги щодо зарахування учнів з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти відповідних напрямів (профілів) діяльності.

Відповідно до пункту 32 Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545, у разі встановлення фахівцями інклюзивно-ресурсного центру наявності в особи особливих освітніх потреб висновок про комплексну оцінку розвитку особи є підставою для зарахування особи з особливими освітніми потребами до закладів спеціальної освіти (з урахуванням особливостей розвитку особи відповідно до профілю (напрямку) спеціальної школи або навчально-реабілітаційного центру).

Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957, у якому визначені рівні підтримки в освітньому процесі учнів з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти, визначає організаційні засади інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами за інституційною (очною (денною) формою здобуття освіти у закладах загальної середньої освіти та не поширюється на спеціальні заклади освіти.

Враховуючи зазначене, висновок інклюзивно-ресурсного центру є підставою для зарахування дитини з особливими освітніми потребами до спеціального закладу освіти певного профілю залежно від категорії особливих освітніх потреб, водночас під час організації освітнього процесу у спеціальному закладі не враховуються рівні підтримки, передбачені для організації інклюзивного навчання.

Заступник Міністра

Віра РОГОВА